

2025-08-12

Till
samhallsbyggnadsnamnden@soderkopings.se

Granskningsyttrande över förslag till detaljplan för Söderköping Aspöja 1:18 (Bergön)

SBF 2023-962

Sammanfattning

Naturskyddsföreningen i Norrköping motsätter sig en turistetablering på Bergön eftersom ön ingår i Riksintresse för friluftsliv, kustområden och skärgården enligt Miljöbalken. Området ingår också i ett värdeområde för havsplaneringen, och inom Helsingforskonventionen ingår Bergön i Sankt Anna-Missjö Marine Protected Area för att värna den biologiska mångfalden. Området ligger också nära Natura 2000-området Sankt Anna och Gryts skärgårdar, SE0230055, delområdet Bockskären - Tyxholmarna - Ådklabb. Vi anser att detaljplanens genomförande och de aktiviteter som kan komma till stånd om den genomförs riskerar att medföra för stor påverkan på ön och dess omgivningar. Vi anser att påverkan på närliggande Natura 2000-område samt skyddade arter strider mot regelverket för Natura 2000 och kommer i konflikt med artskyddet. Den utredning som redovisats i miljökonsekvensbeskrivningen är inte tillräcklig för att styrka att påverkan på skyddade områden och arter kan godtas. Inte heller i övrigt är miljökonsekvenserna tillräckligt utredda. Vi anser inte heller att åberopade skäl gällande strandskyddet är godtagbara för att medge ett genomförande av planen.

Bakgrund

Naturskyddsföreningen i Norrköping yttrade sig vid samrådet i december 2024. Vårt yttrande finns på vår hemsida <https://norrkopings.naturskyddsforeningen.se/wp-content/uploads/sites/17/2025/01/241208-Yttrande-samrad-Bergon-RG.pdf>

Naturskyddsföreningens synpunkter på granskningshandlingarna

Våra synpunkter vid samrådet är i huvudsak inte tillgodosedda i granskningshandlingarna.

Vi vill inte att Bergön exploateras enligt planerna eftersom:

1. Bergön ligger i orörda områden i Sankt Annas skärgård som behöver värnas så att de förblir orörda, till gagn för naturen och människor som vistas där. Vi anser att riksintressena för naturvård, friluftsliv, rörligt friluftsliv och obruten kust enligt Miljöbalken har stor tyngd för detta område. Länsstyrelsen har pekat ut området som ett värdeområde för havsplaneringen och inom Helsingforskonventionen ingår Bergön i Sankt Anna-Missjö Marine Protected Area för att värna den biologiska mångfalden. Östgötaskärgårdarna har dragningskraft för besöksnäringen eftersom den är relativt orörd. Exploatering kommer att påverka de värden som gör skärgården attraktiv. Öarna väster och söder om Bergön, som används flitigt av friluftslivet från både när och fjärran, kommer att påverkas. Det påstås i handlingarna att en turistsatsning på Bergön kommer att styra besöksströmmarna till Bergön och därmed avlasta mer känsliga öar i denna del av skärgården. Detta påstående saknar evidens.

2. Risk finns att fågelskyddsområdet sydost om Bergön kommer att påverkas av den ökade närvaron av besökare.
3. Etablering av bostäder och besöksnäring på Bergön innebär att båttrafiken till ön ökar. Konsekvenserna av det är inte beskrivna i miljökonsekvensbeskrivningen. Redan idag är småbåtstrafiken påtaglig mellan Arkösund och de ca 90 husen på Aspöja-öarna. Båtarna håller sig inte till farlederna. De söker sig mellan öarna till sina målpunkter. Med 80 båtplatser på Bergöns västsida kommer motorbåtarna söka sig igenom Kopparholmarnas naturreservat och fler öar på vägen till Bergön. Störningen av trafiken är inte beskriven i miljökonsekvensbeskrivningen. Man antar bara att den ökande trafiken inte kommer att störa, utan att redovisa något underlag. Dessutom ökar behovet av båtplatser i Arkösund. Detta kommenteras i samrådsredogörelsen med att Arkösund ligger utanför planen. Naturskyddsföreningen anser att en turist- och boendesatsning på Bergö måste analyseras med avseende på konsekvenser i Arkösund. Idag är exploateringen av grundområden utefter kusten och motorbåtsåkande över grunda vatten ett hot mot livet i Östersjön. Viktiga lek och uppväxtområdet för rovfisk förstörs bland annat, vilket förvärrar effekterna av övergödningen.
4. Vattenskoteråkning i området kommer att öka eftersom en besöksnod kommer att dra till sig vattenskotrar förutom de skotrar och snabba motorbåtar som de boende på ön innehar. Det har tidigare framförts i planhandlingarna att framfart av vattenskotrar kring Bergön är förbjuden enligt lagstiftning. Det stämmer att en vattenskotterförordning finns, men på Naturvårdsverkets hemsida anges "Genom en dom från EU-domstolen har den svenska vattenskotterförordningens giltighet ifrågasatts. Resultatet av detta är att det i dagsläget inte bedrivs någon tillsyn utifrån reglerna i vattenskotterförordningen." Det vet alla som vistas på sjön att vattenskoteråkande sker så gott som överallt, speciellt där det finns gästhamnar och bebyggelse. Det är anmärkningsvärt att kommunen fortfarande i samrådsredogörelsen hävdar att vattenskoteråkning är förbjuden kring Bergön. Påståendet vilseleder okunniga läsare, som därmed tror att vattenskoteråkande inte blir något problem kring Bergön.
5. Besöksnäringen i Östgötaskärgårdarna har utgångspunkter från Arkösund, Norra Finnö och Gryt. Att bygga upp en ny storslagen turistnod med boende på Bergön, som hör till ytterkärgården, är orealistiskt. Promenaderna och löprundorna på ön blir inte långa. Ytor för spel och lek är inte inplanerade. Besökare i skärgården vill hellre komma till öar med genuin kulturhistoria.
6. Det blir svårt och dyrt att bygga fullgoda bryggplatser för besökare och boende. Vågor och vindar från Aspöjafjärden besvärar Bergöns västsida. Vågorna studsar mot bergssidorna. Hamnanläggningarna som är inritade på illustrationskartan är mycket små. Få större båtar kan lägga till där. Om fler större båtar ska kunna lägga till krävs en mycket större hamnanläggning.
7. Om denna plan skulle vinna laga kraft kan vi anta att endast de attraktiva delarna realiserar, det vill säga bostadsbebyggelsen. Ny bostadsbebyggelse på den helt strandskyddade ön strider mot översiktsplanens skrivning om att obebyggda öar i skärgården inte ska bebyggas. Bergö-planen betyder att skärgården privatiseras ytterligare.
8. Efterlevnaden av bestämmelsen O (tillfällig vistelse) är svår att kontrollera. I praktiken kan antas att husen som är markerade med O blir permanent bosatta, vilket innebär att husen privatiseras mer än vad som är tänkt enligt planen.
9. Ön blir privatiserad. Enligt detaljplaneförslaget ska marken runt husen lämnas som naturmark. Staket får endast byggas runt maximalt 10 kvm stora uteplatser vid husen. Planförfattarna menar att detta innebär att allmänheten kan röra sig nära husen. Men påståendet stämmer inte med allemansrätten, som säger att man inte får störa boende. I öppen mark ska man inte gå närmare än 50 – 100 meter från bostadshus. Därför brukar tomtplatsavgränsningar göras när nya hus planeras och bestämmelser läggs in om att staket, murar eller annan avgränsning ska byggas, så att allmänheten kan gå fram till, och utefter, avgränsningarna. Dessutom kan det ifrågasättas om husägarna nöjer sig med naturmark runt husen. Man kan anta att de vill anlägga gräsmatta, planteringar och odlingar. Förrådsbyggnader behövs också. De är inte illustrerade i handlingarna. Genomförandetiden för

detaljplanen föreslås bli 5 år. Därefter kan ny detaljplan läggas, som tillåter större privata ytor utanför husen.

10. Det föreslås att tre biologiska minireningsverk för avloppsvattnet anläggs på Bergöns östsida. Det renade vattnet ska infiltreras i grus-slänterna på ön. Inga fällningskemikalier ska användas och ingen slamhantering ska ske. Naturskyddsföreningen anser att denna lösning inte kommer att fungera. Biologisk rening är känslig för kyla och ojämn belastning. Markytan är troligtvis för liten för att ta upp näringsämnena. Grusbäddarna kommer läcka näringsämnen till Östersjön. Om inte ett reningsverk med fällningskemikalier anläggs på Bergön behöver troligtvis en trycksatt överföringsledning byggas till Arkösund. Kostnad för detta är inte redovisad. Energiåtgång och skötselkostnader för avsaltning av dricksvattnet är inte heller redovisad.
11. Hela projektet har tagits fram från idéer som inte är förankrade i verkligheten. Förutsättningarna för projektet är inte utredda innan projektet har arbetats fram.
12. Fisket kring ön blir troligtvis påverkat.
13. Belysningen kommer påverka djurlivet och friluftslivet i trakten.
14. Restaurangen på Bergöns västsida kan ge ljudstörningar över en stor yta. Restaurangen vetter mot Aspöjafjärden och ljud transporteras lätt över vatten. Det är ett känt faktum att restauranger med vattenläge ordnar ljudliga evenemang utomhus under sommaren.
15. Att starta en ny turistnod på Bergön innebär att transporterna på den olycksdrabbade vägen till Arkösund ökar. Parkeringsbehovet i Arkösund ökar också.
16. Vi anser att inga av de anförda skälen till strandskyddsdispens kan läggas till grund för att medge detaljplanen. Inte ens de två bostadsbarackerna kan anses ha genererat någon hemfridszon så att de grundar skäl till "redan ianspråkstaget". Barackerna är ursprungligen uppförda för ett annat ändamål än privatboende och någon ändrad användning för privat bostadsändamål har inte lagligen prövats. Försvarets anläggningsarbeten och vägar kan inte anses vara "redan ianspråkstaget" eftersom de är gömda i naturen och växtlighet med mera etablerar sig på ytorna. Man kan jämföra med Kopparholmarna. De har också genomgått sprängningsarbeten för försvaret. Kopparholmarna är nu ett välbesökt naturreservat med stora natur- och friluftsvärden. De sprängda ytorna omvandlas snabbt till naturmark. Vi anser att dispensskälet "Angeläget allmänt intresse" inte kan tillämpas för en omfattande turistsatsning på ön. Riksintressen och andra skyddsskäl överväger. Utgångspunkter för turism i Östgötaskärgården är Arkösund, Norra Finnö, Fyrudden och Gryt. Vägar leder dit, vatten och avlopp kan lättare lösas och service ordnas. De större öarna är mer lämpade att ta emot besökare.
17. Natura 2000 och artskydd
Bergön ligger i samma arkipelag som, och endast 200 meter från, Natura 2000-området Sankt Anna och Gryts skärgårdar, SE0230055, delområdet Bockskären - Tyxholmarna - Ådklabb. För området i sin helhet anges att bl.a. exploatering, bebyggelse, bryggor, båttrafik etc. är sådant som kan skada områdets skyddsvärden och således motverka Natura-2000-områdets bevarandemål. Förutom de olika naturtyper som ingår i området karakteriseras det av sin relativa ostördhet vilket gett förutsättningar för observerade förekomster av skyddade och störningskänsliga arter såsom havsörn, berguv, utter samt den utpekade arten fiskgjuse. Vi vill påpeka att arter som havsörn, berguv och utter ska ges tillräckligt skydd även om de inte är utpekade målarter för det aktuella Natura 2000-området (EU-domstolen i mål C-441/17, Puzsca Białowieska). Vi anser således att områdets ostördhet och låga besöksfrekvens utgör ett grundläggande särdrag som kommer att gå förlorat med exploatering i den omfattning som detaljplanen skulle medge. Exploatering enligt planförslaget skulle medföra att områdets ostörda särdrag går förlorat och skyddade arter skulle skrämmas bort. En sådan påverkan är varken förenlig med regelverket för Natura 2000 eller med artskyddet.

Detaljplaneförslaget kan därför inte antas innan en fullständig och uttömmande bedömning av dess påverkan, utan rimligt vetenskapligt tvivel, visar att skada inte uppkommer på dess utpekade bevarandevärden, typiska arter och grundläggande särdrag. Miljökonsekvensbeskrivningen som hör

till detaljplaneförslaget anser vi inte uppfyller kravet på fullständighet eller vetenskaplig stringens. Vi anser att det inte är visat att områdena kring och på Bergön saknar betydelse för intilliggande Natura 2000-områdes bevarandevärden och för de skyddade arter som häckar och födosöker där. Tvärtom har både Bergön i sig och dess omgivande vattenområden samma, för arterna viktiga, karaktistika och funktioner och särdrag som vattnen inom det utpekade Natura 2000-området. Att detaljplaneområdet ligger utanför Natura 2000-området gör inte att en sådan bedömning kan undvaras (jfr. Mark- och miljödomstolens avgörande den 20 juni 2012 i mån M 9438-11 (Halltorps hage), m. fl.). I miljökonsekvensbeskrivningen påtalas risken för påverkan orsakad av ökade mänskliga aktiviteter men trots detta dras slutsatsen att inrättat fågelskydd kring skären och öarna inom Natura 2000-området utgör tillräckligt skydd för dess naturtyper och arter. Vi anser att den slutsatsen är otillräckligt underbyggd, eftersom miljökonsekvensbeskrivningen saknar en fullständig utredning om de typiska och skyddade arter som förekommer inom Natura 2000-området och deras behov av ostörda miljöer. Det går därför inte att med nödvändig säkerhet dra slutsatsen att direkt störning inom de skyddade området inte kommer uppkomma till följd av de aktiviteter som är förknippade med detaljplaneförslaget. Det går inte heller att dra slutsatsen att skyddade arter inom Natura 2000-området inte kommer att störas bort från det aktuella delområdet och de födosöksområden som omger detta. Det är inte heller visat att nuvarande fågelskyddsområden skulle vara tillräckliga för att bibehålla arternas bevarandestatus om exploateringsgraden och olika mänskliga aktiviteter i skyddsområdets närhet ökar.

Flera arter som förekommer inom delområdet Bockskären - Tyxholmarna - Ådklabb, såsom havsörn, berguv och utter är skyddade enligt 4 och 4 a §§ artskyddsförordningen, utöver skyddet som arterna ska åtnjuta till följd av Natura 2000-regelverket (se ovan). Vid bedömning enligt artskyddsförordningen av påverkan på nämnda fågelarter ska hänsyn, när det gäller fåglar, tas till påverkan på förutsättningarna att uppnå eller bibehålla tillfredsställande populationsnivåer hos dem. Bedömning ska göras både på lokal och regional nivå. Varken havsörn eller berguv kan anses ha tillfredsställande populationsnivåer, även om havsörnspopulationen ökat på senare tid. När det gäller utter får arten inte påverkas på ett sätt som skadar den eller dess livsmiljöer, oavsett inverkan på bevarandestatus. När det gäller fåglar måste slutsatsen bli att åtgärder som negativt påverkar arternas möjligheter till framgångsrik fortplantning m.m. ska anses avsiktliga och därför förbjudna. När det gäller andra djurarter, såsom utter är varje skada på deras fortplantningsområden eller viloplats förbjuden. Vi anser att sådana skador blir oundvikliga till följd av detaljplaneförslaget.

När det gäller förutsättningar att, trots skada, medge detaljplanen påpekar vi att en exploatering för friluftsliv och turism inte kan utgöra ett sådant allmänt intresse som kan läggas till grund för artskyddsdispens (Jfr Mark- och miljööverdomstolens dom 2015-02-16 i mål [M 2630-14](#)).

18. Vi noterar dessutom följande brister i handlingarna:

- Uteplatser utanför restaurang och besökscentrum behöver regleras.
- Bryggornas totala yta behöver regleras. I samrådsredogörelsen påstås att "det inte går". Detta är inte sant.
- Glampingplattformarna och tälten på dem behöver yt- och höjdregras.
- Övernattningsstugornas yta behöver regleras.
- Maximal yta för vissa av husen för centrumverksamhet behöver regleras.
- Total yta för plattformar, terrasser och liknande behöver regleras.

Rebecca Gruber, vice ordf

Naturskyddsföreningen i Norrköping www.norrkoping.naturskyddsforeningen.se

Handläggare och upplysningar

Lotta Lanne

Mejl lotta@lanne.se tel 070-315 62 39